

HYMEN İNCELEMESİNİN ETİK YÖNÜ VE HEMŞİRENİN ROLÜ

Türkan ÖZBAYIR*

ÖZET

Genç kızların hiyemen incelemesi için çeşitli nedenlerle aile, başsavcı, polis gibi farklı insanlar tarafından hekime başvurulmaktadır.

Türk Ceza Kanununa göre bireyin onamı olmaksızın hiyemen incelemesini içeren tıbbi muayenenin yapılması hatalıdır. Bu gibi muayeneler sır saklama ve bireye saygı gibi tıbbi etiğin iki temel prensibine aykırı hareket etmeye neden olur.

Etik: insan yaşamını ilgilendiren birimlerde yapılabilecek hareketlerin sınırları olarak tanımlanmaktadır.

Günümüzde birçok genç kızın istekleri dışında hiyemen incelemesine "beraket kontrolüne" gönderildikleri ya da incelemenin tehdidi altında kaldıkları ve bunun sonucunda bazılarının intihar girişiminde buldukları haberlerine rastlanmaktadır.

1985 Devlet İstatistik Enstitüsü kayıtlarına göre intiharların 15-24 yaş grubunda yoğunlaştığı ve tüm intiharların %30-35 'inip bu yaşlarda görüldüğü belirtilmektedir (1).

Ergenlik dönemi, çocukluk ve yetişkinlik arasında yer alan psikolojik, sosyal gelişim, ruhsal olgunlaşma ve yaşama hazırlık dönemidir.

Yaşam olaylarının gerek kısa süreli, gerekse uzun süreli olarak, gençlerin intihar olaylarında tetik çekici rol oynadıkları bilinmektedir.

* Ege Üni. Hemşirelik Yüksek Okulu Cerrahi Hast Hems. A.B.D. (Arş.Grv.Dr.)
(IV. Ulusal Hemşirelik Kongresi 15-17 Kasım 1995 Ankara Poster Bildirisi olarak sunulmuştur.

Intihar girişiminde bulunan 15-19 yaş grubu ergende anababa. çocuk sorunu uyum bozukluğu ve davranım bozukluğunun yanısıra, girişimde rol oynayan etmenler arasında. öfke başta gelmekte, bunu çaresizlik, umutsuzluk ve öç ama izlemektedir (1).

Dilsiz ve arkadaşlarının yaptıkları bir araştırmada intiharların 16-17 yaşlarda ve kızlarda daha sık görüldüğü, aile sorunu, obje kaybı, son aylarda hekime başvurmanın ergen intiharlarında ilk üç sırayı aldığını belirtmektedir. intihar girişimlerinin kızlarda fazla olması toplumumuzda kız çocuklarına aile içinde verilen yer ve rollerle ilişkili olabilmektedir (2).

Hymen'in biyolojik yönü :

Kızlık halkası, beraket zarı, kızlık perdesi gibi isimler verilen hymen, vagina mukozasının devamından ve vagina ağzında bir kıvrıntı meydana getirmesinden oluşmuş bir zardır. Kıvrılmış mukoza parçası, vagina girişi az çok daraltmakta ve ortasında çeşitli şekiller de bir delik bulunmaktadır. Genelde her kadında vardır, nadiren olmadığı görülmüştür. Genellikle ilk koitusta serbest kenarından vagina duyarına doğru U veya V şeklinde yırtılır, yırtılan yerlerden bir miktar kan çıkar, bu kan bazan çok, bazan azdır (3. 4. 5. 6).

Hymen'in toplumsal yönü:

Batı ve Uzakdoğu ülkelerinde belirgin bir değer ifade etmeyen hymen konusu, toplumumuzda kültürel anlamı, giderek azalmakta ise de, halen büyük ölçüde sürmektedir. "Namusla eşdeğerdir". "Genç kızların en kutsal varlığıdır". "Köhnemiş bir adettir" "Feodal kafa yapısındaki erkeğin değer verdiği bir konudur". Bekaret hiç olmamalıdır, seks dahil tüm duyguların yaşanması gerekir" şeklinde tanımlamalar vardır.

Zifaf gecesi gelinin bakire çıkmaması veya kanama olmaması durumunda gelin, baba evine gönderildiği gibi bakire olup-olmadığının denetimi için hekime gönderilmektedir. Genç kızlar yatılı okul veya yurt yöneticileri tarafından, ruh sağlığı bozuk olan kişilerin, yatarak tedavi gördükleri hastanelerde, hastane başhekimisi tarafından, hymen incelemesi isteği ile hekime başvurulabilmektedir.

Hymen incelemesinin psikolojik yönü :

Ergenlik, bireyin yaşamında tek olan derin biyolojik, psikolojik, toplumsal değişimler dönemidir. Ergenliğe geçişte, beden imgesi aniden değişir. Biçim değiştirmeler hızlıdır. Böyle önemli değişimler bedenin ve

cinsel kimliğin yeniden tanıma sorunu getirirler (8). Henüz kendi bedenindeki değişimleri yeni yaşamakta olan genç kızın genital organ ve hymen incelemesine maruz kalması onun ruhsal bunalıma girmesine neden olur. Bu inceleme sırasında onamının alanmaması onun için gizlilik taşıyan bir vücut bölümünün (hekim bile olsa) bir başka bireye gösterilmesi, bunun yakınları tarafından bilinmesi, genç kız tarafından onur kırıcı olarak algılanabilmekte kişi kendini toplumun damgalanma bağı olarak "namussuz, iffetsiz" bir konumda görebilmektedir (7).

Hymen incelemesinin hukuksal yönü :

Yasalar kadınlara'da bütün insanlar gibi "onur", "özgürlük", "özel hayata saygı". sunsa da toplumda değer yargılarına uygun davranılmadığı için, onur, özgürlük, özel hayata saygı kavramları, bir kenara itilmektedir.

Hukuk açısından kişinin onamı olmaksızın bedensel özgürlüğüne müdahale ile böyle bir inceleme yapmaya kimsenin hakkı yoktur. Kişinin onamı olmadan özgürlüğüne müdahale ile böyle bir inceleme yapmak T.C. Kanununa göre suçtur (765 sayılı 1.3.1926 madde 456) Tıbbi müdahaleye hukuk düzenince izin verilebilmesi için hekimin davranışını haklı gösterecek "hukuka uygunluk nedeni" nin varlığı gerekir. Genel olarak hukuka uygunluk nedeni "hastanın müdahaleye rıza göstermesi" "hekimin hastayı aydınlatma ödevini" yerine getirmiş olması gerekir. Yargıtay'ın 4HD. 1964/6458 K.4925 sayılı kararı ile aydınlatılmış onamın önemi açıkça ortaya konmaktadır.

3 Haziran 1992 tarih ve 663-92 sayılı karardan ile Türk Tabipler Birliği Merkez Konseyinin "Kadının cinsel kimliğine bir saldırı" olarak tanımladığı bekaret kontrolünün hiçbir yasal dayanağı olmadığını etik yönünde bulunmadığı T.C. kanunlarının alıkoyma ve kaçınılma ile ilgili maddelerinde şüphe ve şikayet olsa bile hymen incelemesi yapılacağı konusunda hiçbir yaptırımın olmadığı şeklinde görüş bildirilmektedir (6).

Yasalarımıza göre bu incelemeyi istemeye yalnızca hazırlık kavuşturması sırasında Cumhuriyet Savcısının yetkisi vardır. Hekim burada bilirkişi durumundadır. Yine aynı maddeye göre bilirkişinin adli tabib olması zorunludur. Adli tabibin olmadığı durumlarda onun uzman bir hekim olması şarttır (1412 sayılı, Ceza Mahkemeleri Usulu Kanunu 4 Nisan 1929 madde 66) (4. 6).

Hymen incelemesinin etik yönü ve hemşirenin rolü :

Sağlık çalışanlarının sağlık hizmeti kullananlara karşı en önemli ilkesi "önce zarar vermeme" olmalıdır. Saygı "bir kişiyi, bir nesneyi, bir kuralı dikkate alarak onu yok saymamak, ona zarar vermemek, onun varlık sınırlarını çiğnememek" olarak tanımlanabilir. Bu yalnızca kişinin beden sağlığı ve bütünlüğünü korumak değil, kişiliğine yönelik ve toplum içinde onu üzecek davranışlara da yol açmamak demektir.

Sağlık çalışanları kendilerine verilen bilgileri saklamaktan sorumludur. Sağlık çalışanları-hasta ilişkisinde bedensel ve ruhsal gizlilik söz konusudur. Bedenlerini namus ve saygınlıklarını hatta yaşamlarını. sağlık çalışanlarına emanet eden hastaların güvenliğini sarsmayacak bir davranış biçimi geliştirmek görev sayılmalıdır.

Hemşire herşeyden önce toplumun bir üyesidir. Bu nedenle hemşire. önce iyi bir vatandaş olma niteliklerini kendisinde buldurmalı, yasaları iyi bilmeli ve bunlara uyarak diğer bireylere iyi bir örnek olmalıdır. Toplumun bir üyesi olarak toplumdaki sosyal olayları izlemek için gazete, radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarından bilinçli yararlanarak, bu olayların yorumunu yaparak bunlara karşı tutum ve davranışlar geliştirmelidir (9).

SUMMARY

The Ethical Rules for Examination of Hymen and the Role Nurse

For different reasons the physician is consulted by different people, i.e.. parents, attormys, police and others for the examination of young woman's hymen.

According to Turkish Penal Code, medical examination of hymen performed without the consent of the individual is a fault. Besides such an examination leads to the violation of two basic principles of medical ethics.

KAYNAKLAR

1. **Çuhadarođlu F., Sonuvar B.. "Adolesan İntiharları ve Kendilik İmgesi." Türk Psikiyatri Dergisi 4 : (1) 1993, 29-38.**
2. **Dilsiz A.. Dilsiz F.. Ökten N.. "Bir Grup Ergen Suisidinde Demografik Özellikler" Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Günleri Kongre Kitabı, 25-28 Nisan 1992, Kuşadası 366-369.**
3. **Durak D., Çoltu A. "1988-1992 Senelerinde Adli Tıp Kurumu Bursa Şube Müdürlüğü'ne Himen Muayenesine Gönderilen Olguların Retrospektif Deđerlendirilmesi", I. Adli Tıp Kongresi 12-15 Nisan Adana, 1994, 394-395.**
4. **Gök Ş., Adli Tıp Kitabı Filiz Kitabevi 5. Baskı, İstanbul 1983. 367- 383.**
5. **Gümüşburun E., Katkıcı U., Soysal Z. "Hymen'in Anatomik Tiplemesi ve Anatomik Özelliklerinin Adli Tıp Açısından Deđerlendirilmesi I. Adli Tıp Kongresi Kitabı 12-15 Nisan Adana. 1994, 391-393.**
6. **Gündüz T., Elçiođlu Ö., Türe T.. "Bekaret Muayenelerinin Deđerlendirilmesi" Sendrom, Mayıs 1993. 26-30.**
7. **Pelin S.Ş. "Kızlık Zannın İncelenmesinin Etik Yönleri ve Adolesan Çađ" Sendrom, Mart 1993. 61-63.**
8. **Onur B., Ergenlik Psikolojisi Hacettepe-Taş Kitapçılık LTD. ŞTİ. 2.Baskı, Ankara 1987.**
9. **Uyer G., Hemşirelik ve Yönetim. Ankara 1993, 9-10.**